

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 2ας Σεπτεμβρίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας – Οδηγία (ΕΕ) 2015/849 – Οδηγία 2005/60/ΕΚ – Αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες – Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες τελούμενη από τον αυτουργό του κύριου αδικήματος (“αυτονομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες”)

Στην υπόθεση C-790/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Curtea de Apel Braşov (εφετείο Braşov, Ρουμανία) με απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 24 Οκτωβρίου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

Parchetul de pe lângă Tribunalul Braşov

κατά

LG,

ΜΗ,

παρισταμένης της:

Agenția Națională de Administrare Fiscală – Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Braşov,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους Α. Arabadjiev, πρόεδρο τμήματος, Α. Kumin, Τ. von Danwitz, Ρ. G. Xuereb και Ι. Ziemele (εισηγήτρια), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Hogan

γραμματέας: Α. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ρουμανική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Parchetul de pe lângă Tribunalul Braşov, εκπροσωπούμενη από τον C. Constantin Sandu,
- η Ρουμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις E. Gane και L. Liţu,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vlácil και την L. Dvořáková,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη αρχικώς από τους T. Scharf, M. Wasmeier και R. Troosters και την L. Nicolae και στη συνέχεια από τους T. Scharf και M. Wasmeier και την L. Nicolae,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Ιανουαρίου 2021,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της οδηγίας 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής (ΕΕ 2015, L 141, σ. 73).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κατά του LG και της ΜΗ, οι οποίοι κατηγορούνται αντιστοίχως για τέλεση του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και για συμμετοχή σε αυτό.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο του Συμβουλίου της Ευρώπης

Το πρωτόκολλο αριθ. 7 της ΕΣΔΑ

- 3 Το άρθρο 4 του πρωτοκόλλου αριθ. 7 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ), το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα κάθε προσώπου να μη δικάζεται ή [...] τιμωρείται δύο φορές για το ίδιο αδίκημα», ορίζει τα εξής:

«1. Κανένας δεν μπορεί να διωχθεί ή καταδικασθεί ποινικά από τα δικαστήρια του ίδιου Κράτους, για μια παράβαση για την οποία ήδη αθωώθηκε ή καταδικάστηκε με αμετάκλητη απόφαση σύμφωνα με το νόμο και την ποινική δικονομία του Κράτους αυτού.

[...]

Η Σύμβαση του Στρασβούργου

- 4 Το άρθρο 1, στοιχείο α', της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξέπλυμα, την έρευνα, την κατάσχεση και δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, η οποία υπογράφηκε στο Στρασβούργο στις 8 Νοεμβρίου 1990 (*Σειρά Ευρωπαϊκών Συνθηκών*, αριθ. 141, στο εξής: Σύμβαση του Στρασβούργου), ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της Σύμβασης αυτής:

α) ως “προϊόν” θεωρείται κάθε οικονομικό πλεονέκτημα που προέρχεται από ποινικά αδικήματα. Το πλεονέκτημα αυτό μπορεί να συνίσταται σε κάθε αγαθό, όπως αυτό ορίζεται στην υποπαράγραφο β' του παρόντος άρθρου».

- 5 Το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2, της Σύμβασης αυτής προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Κάθε Μέρος υιοθετεί όσα νομοθετικά ή άλλα μέτρα αποδεικνύονται αναγκαία για να προσδώσουν χαρακτήρα ποινικού αδικήματος σύμφωνα με την εσωτερική του νομοθεσία, στις παρακάτω πράξεις, όταν αυτές διαπράττονται με πρόθεση:

α) μετατροπή ή μεταφορά περιουσιακών στοιχείων εν γνώσει ότι αυτά αποτελούν προϊόντα εγκλήματος, με σκοπό απόκρυψη ή κάλυψη της παράνομης προέλευσης της περιουσίας ή παροχή συνδρομής σε πρόσωπο που εμπλέκεται στη διάπραξη του κύριου αδικήματος, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες των πράξεών του,

[...]

2. Προκειμένου να εφαρμοστεί η παράγραφος 1 του παρόντος άρθρου:

[...]

β) μπορεί να προβλεφθεί ότι τα αδικήματα που αναφέρονται στην παράγραφο αυτή δεν αφορούν τους δράστες του κύριου αδικήματος·

[...]».

Η Σύμβαση της Βαρσοβίας

6 Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη νομιμοποίηση, ανίχνευση, κατάσχεση και δήμευση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, η οποία υπογράφηκε στη Βαρσοβία στις 16 Μαΐου 2005 (*Σειρά των Συνθηκών του Συμβουλίου της Ευρώπης*, αριθ. 198, στο εξής: Σύμβαση της Βαρσοβίας) και τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 2008, περιέχει στο άρθρο 1, στοιχείο α', τον ίδιο ορισμό του όρου «προϊόν» με τη Σύμβαση του Στρασβούργου.

7 Το άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2, της Σύμβασης αυτής έχει ως εξής:

«1. Κάθε Συμβαλλόμενο Μέρος θα υιοθετήσει τα αναγκαία νομοθετικά ή άλλα μέτρα, προκειμένου σύμφωνα με το εσωτερικό του δίκαιο να στοιχειοθετηθούν ως αδικήματα, όταν διαπράττονται με δόλο:

α) η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκαλύψη της παράνομης προέλευσής της ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες της δραστηριότητας του·

[...]

2. Για τους σκοπούς της εκτέλεσης ή εφαρμογής της παραγράφου 1 αυτού του άρθρου:

[...]

β) μπορεί να προβλεφθεί ότι τα αδικήματα που αναφέρονται σε εκείνη την παράγραφο δεν αποδίδονται στα πρόσωπα που διέπραξαν το βασικό αδίκημα·

[...]».

Οι επεξηγηματικές εκθέσεις της Σύμβασης του Στρασβούργου και της Σύμβασης της Βαρσοβίας

8 Από τις επεξηγηματικές εκθέσεις της Σύμβασης του Στρασβούργου και της Σύμβασης της Βαρσοβίας προκύπτει ότι το άρθρο 6, παράγραφος 2, στοιχείο β', της Σύμβασης του Στρασβούργου και το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο β', της Σύμβασης της Βαρσοβίας λαμβάνουν υπόψη το γεγονός ότι, σε ορισμένα κράτη, κατ' εφαρμογήν θεμελιωδών αρχών του εσωτερικού τους ποινικού δικαίου, το πρόσωπο που διέπραξε το κύριο αδίκημα δεν διαπράττει πρόσθετο αδίκημα όταν προβαίνει σε νομιμοποίηση των προϊόντων του κύριου αυτού ποινικού αδικήματος, ενώ άλλα κράτη έχουν ήδη θεσπίσει νομικές ρυθμίσεις προς τούτο.

Το δίκαιο της Ένωσης

Η απόφαση-πλαίσιο 2001/500/ΔΕΥ

- 9 Η απόφαση-πλαίσιο 2001/500/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2001, για το ξέπλυμα χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος (ΕΕ 2001, L 182, σ. 1), προβλέπει στο άρθρο 1 τα εξής:

«Προκειμένου να ενισχυθεί η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα ούτως ώστε να μην διατυπώσουν ούτε να διατηρήσουν επιφυλάξεις όσον αφορά τα ακόλουθα άρθρα της Σύμβασης του [Στρασβούργου]:

[...]

β) το άρθρο 6, προκειμένου για σοβαρά εγκλήματα. Τα εγκλήματα αυτά πρέπει, οπωσδήποτε, να περιλαμβάνουν τα εγκλήματα που τιμωρούνται με στερητική της ελευθερίας ποινή ή μέτρο ασφαλείας μείζονος διάρκειας άνω του έτους, ή, στα κράτη των οποίων το νομικό σύστημα προβλέπει ελάχιστες ποινές, τα εγκλήματα που τιμωρούνται με στερητική της ελευθερίας ποινή ή με μέτρο ασφαλείας ελαχίστης διάρκειας άνω των έξι μηνών.»

- 10 Το άρθρο 2 της εν λόγω απόφασης-πλαισίου ορίζει τα εξής:

«Κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα, τα οποία συνάδουν με το ισχύον σ' αυτό σύστημα καταστολής, ούτως ώστε τα εγκλήματα που αναφέρει το άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχεία α) και β) της σύμβασης του [Στρασβούργου], όπως αυτά προκύπτουν από το άρθρο 1 στοιχείο β) της παρούσας απόφασης-πλαίσιο να τιμωρούνται με ποινές στερητικές της ελευθερίας, και η μέγιστη διάρκεια της εκτιθείσας ποινής να μην μπορεί να είναι μικρότερη από τέσσερα έτη.»

Η οδηγία 2005/60/ΕΚ

- 11 Οι αιτιολογικές σκέψεις 1, 5 και 48 της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Οκτωβρίου 2005, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (ΕΕ 2005, L 309, σ. 15), έχουν ως εξής:

«1) Η μαζική ροή χρημάτων που προέρχεται από παράνομες δραστηριότητες δύναται να επιφέρει ζημία στη σταθερότητα και τη φήμη του χρηματοπιστωτικού τομέα και συνιστά απειλή για την ενιαία αγορά, η δε τρομοκρατία κλονίζει τα ίδια τα θεμέλια της κοινωνίας μας. Αποτελέσματα μπορούν να επιφέρουν, εκτός από την προσέγγιση του ποινικού δικαίου, και οι προσπάθειες πρόληψης μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

[...]

5) Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας διενεργούνται συχνά σε διεθνές επίπεδο. Τα μέτρα που λαμβάνονται αποκλειστικά σε εθνικό [επίπεδο] ή ακόμα και σε επίπεδο [Ευρωπαϊκής Ένωσης], χωρίς να ληφθούν υπόψη ο διεθνής συντονισμός και η διεθνής συνεργασία, έχουν πολύ περιορισμένα αποτελέσματα. Τα μέτρα που θεσπίζονται από την [Ένωση] στον τομέα αυτόν θα πρέπει να

μην αντιβαίνουν προς τις άλλες δράσεις που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο άλλων διεθνών φόρουμ. Η [...] δράση [της Ένωσης] θα πρέπει να συνεχίσει να λαμβάνει υπόψη ιδιαίτερα τις συστάσεις της ομάδας χρηματοοικονομικής δράσης (εφεξής “FATF”), η οποία αποτελεί τον κυριότερο διεθνή φορέα που ενεργοποιείται για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Εφόσον οι συστάσεις της FATF αναθεωρήθηκαν ουσιαστικά και επεκτάθηκαν το 2003, η [παρούσα] οδηγία θα πρέπει να ευθυγραμμιστεί με το νέο αυτό διεθνές πρότυπο.

[...]

- 48) Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και ακολουθεί τις βασικές αρχές που αναγνωρίζει, συγκεκριμένα, ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ουδεμία διάταξη της παρούσας οδηγίας δεν θα πρέπει να ερμηνεύεται ή να εφαρμόζεται κατά τρόπο ασυμβίβαστο προς την [ΕΣΔΑ].»
- 12 Το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:
- «1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας απαγορεύονται.
2. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η ακόλουθη συμπεριφορά, όταν τελείται εκ προθέσεως, θεωρείται ως νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες:
- α) η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής της, ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες της δραστηριότητάς του·
- β) η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας όσον αφορά τη φύση, προέλευση, διάθεση ή διακίνηση περιουσίας ή τον τόπο στον οποίο αυτή ευρίσκεται, ή την κυριότητα επί περιουσίας ή εκ σχετικών με αυτή δικαιωμάτων, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα·
- γ) η απόκτηση, η κατοχή ή η χρήση περιουσίας εν γνώσει, κατά τον χρόνο της κτήσης, του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα·
- δ) η συμμετοχή σε μια από τις πράξεις που αναφέρουν τα προηγούμενα τρία στοιχεία, η σύσταση οργανώσεως για τη διάπραξή της, η απόπειρα διάπραξης, η υποβοήθηση, η υποκίνηση, η διευκόλυνση ή η παροχή συμβουλών σε τρίτο για τη διάπραξή της.»
- 13 Το άρθρο 5 της οδηγίας 2005/60 προβλέπει ότι «[τ]α κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ αυστηρότερες διατάξεις για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας στον τομέα που διέπει η παρούσα οδηγία».

Η οδηγία 2015/849

14 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2015/849 ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία αποσκοπεί στην πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Ένωσης για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας απαγορεύονται.

3. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η ακόλουθη συμπεριφορά, όταν τελείται εκ προθέσεως, θεωρείται ως νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος):

α) η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής της, ή την παροχή συνδρομής σε οποιοδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες της δραστηριότητάς του·

β) η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας όσον αφορά τη φύση, προέλευση, διάθεση ή διακίνηση περιουσίας ή τον τόπο στον οποίο αυτή ευρίσκεται, ή την κυριότητα επί περιουσίας ή εκ σχετικών με αυτή δικαιωμάτων, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα·

γ) η απόκτηση, η κατοχή ή η χρήση περιουσίας εν γνώσει, κατά τον χρόνο της κτήσης, του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα·

δ) η συμμετοχή σε μια από τις πράξεις που αναφέρονται στα στοιχεία α), β) και γ), η σύσταση οργάνωσης για τη διάπραξή της, η απόπειρα διάπραξης, η υποβοήθηση, η υποκίνηση, η διευκόλυνση ή η παροχή συμβουλών σε τρίτο για τη διάπραξή της.

[...]

Η οδηγία (ΕΕ) 2018/1673

15 Οι αιτιολογικές σκέψεις 1 και 11 της οδηγίας (ΕΕ) 2018/1673 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2018, σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω του ποινικού δικαίου (ΕΕ 2018, L 284, σ. 22), έχουν ως εξής:

«(1) Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τα συναφή αδικήματα της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος παραμένουν σημαντικά προβλήματα σε επίπεδο Ένωσης, βλάπτοντας την ακεραιότητα, τη σταθερότητα και τη φήμη του χρηματοπιστωτικού τομέα και απειλώντας την εσωτερική αγορά και την εσωτερική ασφάλεια της Ένωσης. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα εν λόγω προβλήματα και να συμπληρωθεί και ενισχυθεί η εφαρμογή της οδηγίας [2015/849],

η παρούσα οδηγία στοχεύει στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω του ποινικού δικαίου, ούτως ώστε να καταστήσει δυνατή την αποτελεσματικότερη και ταχύτερη διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων αρχών.

[...]

(11) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι ορισμένες μορφές δραστηριοτήτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες θα είναι επίσης αξιόποινες όταν διαπράττονται από τον δράστη της εγκληματικής δραστηριότητας από την οποία προήλθε αυτή η περιουσία (αυτονομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες). Σε τέτοιες περιπτώσεις, στις οποίες η δραστηριότητα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες δεν περιορίζεται στην απλή κατοχή ή χρήση, αλλά περιλαμβάνει και τη μεταφορά, μετατροπή, απόκρυψη ή συγκάλυψη περιουσιακών στοιχείων και έχει ως αποτέλεσμα την επέλευση επιπλέον ζημίας, πέρα από αυτή που προκλήθηκε ήδη από την εγκληματική δραστηριότητα, για παράδειγμα τη διάθεση σε τρίτους της περιουσίας που προήλθε από εγκληματική δραστηριότητα και, μέσω της πράξης αυτής, τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής της, η εν λόγω νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες θα πρέπει να τιμωρείται.»

16 Το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αδικήματα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες», προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι η ακόλουθη συμπεριφορά, όταν διαπράττεται με πρόθεση, τιμωρείται ως ποινικό αδίκημα:

α) η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσης της περιουσίας, ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες της δραστηριότητάς του·

β) η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας όσον αφορά τη φύση, προέλευση, διάθεση ή διακίνηση περιουσίας ή τον τόπο στον οποίο αυτή ευρίσκεται, ή την κυριότητα επί περιουσίας ή εκ σχετικών με αυτή δικαιωμάτων, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα·

γ) η απόκτηση, η κατοχή ή η χρήση περιουσίας εν γνώσει, κατά τον χρόνο της κτήσης, του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα.

2. Τα κράτη μέλη δύνανται να λάβουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι η συμπεριφορά που αναφέρεται στην παράγραφο 1 αποτελεί αξιόποινη πράξη, όταν ο δράστης υποψιαζόταν ή έπρεπε να γνώριζε ότι η περιουσία προήλθε από εγκληματική δραστηριότητα.

[...]

5. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η συμπεριφορά που αναφέρεται στην παράγραφο 1 στοιχεία α) και β) αποτελεί αξιόποινη πράξη όταν διαπράττεται από πρόσωπα που έχουν διαπράξει ή αναμειχθεί στην εγκληματική δραστηριότητα από την οποία προήλθε η περιουσία.»

- 17 Κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθούν με αυτήν έως τις 3 Δεκεμβρίου 2020.

Το ρουμανικό δίκαιο

- 18 Ο Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării terorismului (νόμος 656/2002, περί μέτρων πρόληψης και καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας), της 7ης Δεκεμβρίου 2002 (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 904 της 12ης Δεκεμβρίου 2002), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης της κύριας δίκης (στο εξής: νόμος 656/2002), μετέφερε στο ρουμανικό δίκαιο, μεταξύ άλλων, την οδηγία 2005/60.

- 19 Το άρθρο 29, παράγραφος 1, του νόμου 656/2002 ορίζει τα ακόλουθα:

«1) Συνιστούν το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τιμωρούνται με στερητική της ελευθερίας ποινή 3 έως 12 ετών οι εξής πράξεις:

- a) η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσιακών αγαθών, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχονται από την τέλεση αδικημάτων, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής τους, ή την παροχή συνδρομής στον δράστη του αδικήματος από το οποίο προέρχονται τα περιουσιακά αγαθά προκειμένου αυτός να αποφύγει την άσκηση ποινικής δίωξης, τη δίκη ή την εκτέλεση της ποινής·
- b) η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας όσον αφορά τη φύση, προέλευση, διάθεση ή διακίνηση περιουσιακών αγαθών ή τον τόπο στον οποίο αυτά ευρίσκονται, ή την κυριότητα περιουσιακών αγαθών ή εκ σχετικών με αυτά δικαιωμάτων, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχονται από την τέλεση αδικήματος·
- c) η απόκτηση, η κατοχή ή η χρήση περιουσιακών αγαθών εν γνώσει του γεγονότος ότι τα περιουσιακά αγαθά προέρχονται από την τέλεση αδικήματος.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 20 Στις 15 Νοεμβρίου 2018 το Tribunalul Braşov (πλημμελειοδικείο Braşov, Ρουμανία) καταδίκασε τον κατηγορούμενο LG σε ποινή φυλάκισης ενός έτους και εννέα μηνών, με αναστολή εκτέλεσης της ποινής, για το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 29, παράγραφος 1, στοιχείο α, του νόμου 656/2002, όσον αφορά 80 υλικές πράξεις τελεσθείσες μεταξύ των ετών 2009 και 2013. Τα οικεία ποσά προέρχονταν από διάπραξη του αδικήματος της φοροδιαφυγής από τον LG. Οι διώξεις σε σχέση με το εν λόγω αδίκημα φοροδιαφυγής έπαυσαν κατόπιν της απόδοσης από τον κατηγορούμενο των οφειλόμενων ποσών.

- 21 Το δικαστήριο αυτό διαπίστωσε ότι, κατά το χρονικό διάστημα από το 2009 έως το 2013, ο LG δεν είχε καταχωρίσει στα λογιστικά βιβλία μιας εταιρίας, της οποίας ήταν ο διαχειριστής, φορολογικά έγγραφα που αποδείκνυαν την εισπραξη εσόδων, ενέργεια που χαρακτηρίζεται ως «φοροδιαφυγή», κατά το ρουμανικό δίκαιο. Το συνολικό χρηματικό ποσό που προέκυψε από τη φοροδιαφυγή αυτή μεταβιβάστηκε στη συνέχεια στον λογαριασμό μιας άλλης εταιρίας, της οποίας η διαχειρίστρια ήταν η ΜΗ, και έπειτα έγινε ανάληψή του από τον LG και την ΜΗ. Η εν

λόγω μεταβίβαση πραγματοποιήθηκε δυνάμει σύμβασης εκχώρησης απαίτησης που συνήφθη μεταξύ του LG, της εταιρίας της οποίας ο διαχειριστής ήταν ο ίδιος και της εταιρίας της οποίας η διαχειρίστρια ήταν η ΜΗ. Σύμφωνα με τη σύμβαση αυτή, τα ποσά που όφειλε στον LG η εταιρία της οποίας ήταν ο διαχειριστής καταβλήθηκαν από πελάτες της εν λόγω εταιρίας στον λογαριασμό της εταιρίας της οποίας η διαχειρίστρια ήταν η ΜΗ.

- 22 Το Tribunalul Braşov (πρωτοδικείο Braşov) διαπίστωσε επίσης ότι η ΜΗ είχε συνδράμει τον LG στη διάπραξη του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, αλλά την απάλλαξε, με την αιτιολογία ότι δεν πληρούνταν η προϋπόθεση περί δυνατότητας καταλογισμού της πράξης σε αυτήν, δεδομένου ότι δεν αποδείχθηκε ότι γνώριζε ότι ο LG είχε προβεί σε νομιμοποίηση εσόδων προερχόμενων από φοροδιαφυγή.
- 23 Στις 13 Δεκεμβρίου 2018, το Curtea de Apel Braşov (εφετείο Braşov, Ρουμανία) επιλήφθηκε των εφέσεων τις οποίες άσκησαν κατά της αποφάσεως του Tribunalul Braşov (πλημμελειοδικείου Braşov) η Parchetul de pe lângă Tribunalul Braşov (εισαγγελία πλημμελειοδικών Braşov, στο εξής: εισαγγελική αρχή), ο LG και η πολιτικώς ενάγουσα, ήτοι η Agenția Națională de Administrare Fiscală, Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Braşov (Εθνική Φορολογική Αρχή – Περιφερειακή Γενική Διεύθυνση Δημόσιων Οικονομικών του Braşov, Ρουμανία).
- 24 Ο LG παραιτήθηκε εν συνεχεία από την έφεσή του. Η έφεση της εισαγγελικής αρχής αφορά, μεταξύ άλλων, τη νομιμότητα της απαλλαγής της ΜΗ για το αδίκημα της συνέργειας σε νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Η πολιτικώς ενάγουσα βάλλει, από την πλευρά της, κατά της κρίσης που αφορούσε την πολιτική αγωγή που ασκήθηκε κατόπιν της ασκήσεως ποινικής δίωξης, σε σχέση με το ποσό της αποζημίωσης και των τόκων που είχε υποχρεωθεί να καταβάλει ο κατηγορούμενος.
- 25 Το αιτούν δικαστήριο εξηγεί ότι ζητεί την ερμηνεία της οδηγίας 2015/849, μολονότι αυτή δεν μεταφέρθηκε στο ρουμανικό δίκαιο εντός της ταχθείσας προς τούτο προθεσμίας, διότι η εν λόγω οδηγία ορίζει το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες κατά τον ίδιο τρόπο με την οδηγία 2005/60, η οποία ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης της κύριας δίκης και μεταφέρθηκε στο ρουμανικό δίκαιο με τον νόμο 656/2002.
- 26 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι το άρθρο 1, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2015/849 έχει την έννοια ότι ο αυτουργός του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, το οποίο εκ φύσεως συνιστά αδίκημα που αποτελεί συνέπεια διάπραξης ενός κύριου αδικήματος, δεν μπορεί να είναι ο αυτουργός του εν λόγω κύριου αδικήματος.
- 27 Κατά το δικαστήριο αυτό, η εν λόγω ερμηνεία απορρέει από το προοίμιο και από το άρθρο 1, παράγραφος 3, της οδηγίας 2015/849, καθώς και από τη γραμματική, σημασιολογική και τελεολογική ανάλυση της φράσης «εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα», η οποία έχει νόημα μόνον αν ο αυτουργός του κύριου αδικήματος είναι διαφορετικός από εκείνον του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Επιπλέον, κατά το αιτούν δικαστήριο, το τελευταίο τμήμα της περιόδου του άρθρου 1, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2015/849 («ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες της δραστηριότητάς του») δεν αφορά τον αυτουργό της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, αλλά τον αυτουργό του κύριου αδικήματος.

- 28 Επίσης, κατά το εν λόγω δικαστήριο, το να γίνει δεκτό ότι αυτουργός του κύριου αδικήματος μπορεί να είναι και ο αυτουργός του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες συνιστά παραβίαση της αρχής *ne bis in idem*.
- 29 Υπό τις συνθήκες αυτές, το *Curtea de Apel Braşov* (εφετείο Βραşον) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 1, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας [2015/849] την έννοια ότι το πρόσωπο που τελεί την πράξη που συνιστά το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες είναι πάντοτε πρόσωπο διαφορετικό από εκείνο που διαπράττει το κύριο αδίκημα (το πρώτο αδίκημα από το οποίο προέρχονται τα χρήματα που αποτελούν αντικείμενο της νομιμοποίησης);»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

- 30 Με έγγραφο της 6ης Ιανουαρίου 2020, το Δικαστήριο κάλεσε το αιτούν δικαστήριο να του επιβεβαιώσει ότι ο LG είχε παραιτηθεί από την έφεση που είχε ασκήσει κατά της αποφάσεως του *Tribunalul Braşov* (πλημμελειοδικείου Βραşον), της 15ης Νοεμβρίου 2018, και, σε περίπτωση που τούτο ίσχυε, κατά πόσον εξακολουθούσε να είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης η απάντηση στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα.
- 31 Με την απάντηση στο έγγραφο αυτό, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Ιανουαρίου 2020, το αιτούν δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι ο LG είχε παραιτηθεί από την έφεσή του, χωρίς ωστόσο η παραίτηση αυτή να επηρεάζει τη λυσιτέλεια της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, λόγω των εφέσεων που είχαν ασκηθεί επίσης από την εισαγγελική αρχή και από την πολιτικώς ενάγουσα. Ειδικότερα, η εξέταση των εν λόγω εφέσεων επιβάλλει στο αιτούν δικαστήριο να αποφανθεί ως προς την ύπαρξη στοιχείων που αφορούν το αν οι πράξεις που προσάπτονται στον LG και την ΜΗ στοιχειοθετούν τα εγκλήματα για τα οποία κατηγορούνται, τον παράνομο χαρακτήρα των πράξεων και τη δυνατότητα καταλογισμού τους όσον αφορά το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, με αποτέλεσμα οποιαδήποτε απόφαση επί της ουσίας της υπόθεσης να εξαρτάται από την απάντηση του Δικαστηρίου.
- 32 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο διευκρίνισε ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, αποφαινεται σε τελευταίο βαθμό.

Επί του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Επί του παραδεκτού

- 33 Η Ρουμανική Κυβέρνηση αμφισβητεί το παραδεκτό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως. Η εν λόγω κυβέρνηση ισχυρίζεται, κατ' αρχάς, ότι, αφ' ης στιγμής ο LG παραιτήθηκε από την έφεσή του, το αιτούν δικαστήριο δεν καλείται πλέον να αποφανθεί επί της καταδίκης του LG για το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Επομένως, δεν αποδεικνύεται η χρησιμότητα της απαντήσεως στο υποβληθέν ερώτημα για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.

- 34 Επιπλέον, η παράθεση των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης δεν είναι σαφής, γεγονός που γεννά αμφιβολίες ως προς το αν το Δικαστήριο διαθέτει όλα τα αναγκαία στοιχεία ώστε να είναι σε θέση να αποφανθεί.
- 35 Τέλος, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει το αιτούν δικαστήριο, δεν υφίστανται στη ρουμανική νομολογία αποκλίνουσες ερμηνείες του άρθρου 29, παράγραφος 1, στοιχείο α, του νόμου 656/2002, το οποίο επαναλαμβάνει το γράμμα του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60.
- 36 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων που καθιερώνεται με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της εκδοθησόμενης δικαστικής απόφασης, να αξιολογήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης, τόσο την αναγκαιότητα της προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δίκης του απόφασης όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Ως εκ τούτου, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται, κατ' αρχήν, να αποφανθεί [απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2020, *Openbaar Ministerie* (Πλαστογραφία), C-510/19, EU:C:2020:953, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 37 Συνεπώς, τα ερωτήματα που αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης είναι κατά τεκμήριο λυσιτελή. Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος που έχει υποβάλει εθνικό δικαστήριο μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί [απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2020, *Openbaar Ministerie* (Πλαστογραφία), C-510/19, EU:C:2020:953, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 38 Ειδικότερα, όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η ζητούμενη από το αιτούν δικαστήριο προδικαστική απόφαση πρέπει να είναι «αναγκαία για την έκδοση της δίκης του απόφασης» στην υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί. Ως εκ τούτου, η διαδικασία προδικαστικής αποφάσεως προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, ότι εκκρεμεί πράγματι διαφορά ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, στο πλαίσιο της οποίας αυτό καλείται να εκδώσει απόφαση που θα λαμβάνει υπόψη την προδικαστική απόφαση [απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2020, *Openbaar Ministerie* (Πλαστογραφία), C-510/19, EU:C:2020:953, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 39 Εν προκειμένω, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, καθώς και από την απάντηση του αιτούντος δικαστηρίου στο ερώτημα που υπέβαλε το Δικαστήριο με το έγγραφο της 6ης Ιανουαρίου 2020, προκύπτει ότι εκκρεμεί διαφορά ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου και ότι το δικαστήριο αυτό εκτιμά ότι, για την επίλυση της εν λόγω διαφοράς, καλείται να αποφανθεί, κατ' ουσίαν, επί του ζητήματος αν ο αυτουργός του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μπορεί να είναι ο αυτουργός του κύριου αδικήματος. Κατά συνέπεια, το εν λόγω δικαστήριο είναι δυνατόν να λάβει υπόψη την απάντηση στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα.

- 40 Συνεπώς, δεν προκύπτει κατά τρόπο πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ή ότι το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως.
- 41 Επιπλέον, μολονότι η περιγραφή των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης είναι πολύ συνοπτική και δεν είναι απολύτως σαφής, καθιστά εντούτοις δυνατή την κατανόηση των κρίσιμων ζητημάτων της υπόθεσης της κύριας δίκης. Άλλωστε, με βάση την προαναφερθείσα περιγραφή, η Ρουμανική, η Τσεχική και η Πολωνική, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είχαν τη δυνατότητα να υποβάλουν παρατηρήσεις κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 42 Συνεπώς, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή.

Επί της ουσίας

- 43 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο, προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στο δικαστήριο που έχει υποβάλει προδικαστικό ερώτημα, μπορεί να χρειαστεί να λάβει υπόψη του κανόνες του δικαίου της Ένωσης στους οποίους το εθνικό δικαστήριο δεν αναφέρθηκε διατυπώνοντας το ερώτημά του (απόφαση της 25ης Απριλίου 2013, Jyske Bank Gibraltar, C-212/11, EU:C:2013:270, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 44 Εν προκειμένω, μολονότι το ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου αφορά το άρθρο 1, παράγραφος 3, της οδηγίας 2015/849, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, ο LG καταδικάστηκε για το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες του άρθρου 29, παράγραφος 1, στοιχείο α, του νόμου 656/2002, το οποίο μετέφερε στο ρουμανικό δίκαιο το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60 που ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο για τη διαφορά της κύριας δίκης.
- 45 Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι οι διατάξεις του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 2005/60 και εκείνες του άρθρου 1, παράγραφος 3, της οδηγίας 2015/849 έχουν κατ' ουσίαν παρόμοια διατύπωση.
- 46 Υπό τις συνθήκες αυτές, προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, πρέπει να θεωρηθεί ότι με το προδικαστικό ερώτημα ζητείται, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, μπορεί να διαπραχθεί από τον αυτουργό της εγκληματικής δραστηριότητας από την οποία προήλθαν τα οικεία έσοδα.
- 47 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για την ερμηνεία διάταξης του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αυτή αποτελεί μέρος (απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2018, Baumgartner, C-513/17, EU:C:2018:772, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 48 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/60 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας απαγορεύονται. Το άρθρο 1, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας απαριθμεί τις πράξεις οι οποίες, όταν τελούνται εκ προθέσεως, θεωρούνται –για τους σκοπούς της οδηγίας 2005/60– ότι συνιστούν το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.
- 49 Το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60 αφορά τη μετατροπή ή τη μεταβίβαση περιουσίας, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής της ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες της δραστηριότητάς του.
- 50 Από το γράμμα του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60 προκύπτει ότι, προκειμένου ένα πρόσωπο να μπορεί να θεωρηθεί αυτουργός νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, πρέπει να γνωρίζει ότι η εν λόγω περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοια δραστηριότητα.
- 51 Η προϋπόθεση δε αυτή συνίσταται απλώς στην απαίτηση να γνωρίζει ο αυτουργός του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομη δραστηριότητα την εγκληματική προέλευση των οικείων εσόδων. Δεδομένου ότι η προϋπόθεση αυτή πληρούται κατ' ανάγκην όσον αφορά τον αυτουργό της εγκληματικής δραστηριότητας από την οποία προέρχονται τα εν λόγω έσοδα, δεν αποκλείεται το τελευταίο αυτό πρόσωπο να είναι ο αυτουργός του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60.
- 52 Επιπλέον, από το γράμμα του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60 προκύπτει ότι η υλική πράξη την οποία αφορά η εν λόγω διάταξη συνίσταται, μεταξύ άλλων, στη μετατροπή ή στη μεταβίβαση περιουσίας, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής της.
- 53 Στο μέτρο δε που μια τέτοια συμπεριφορά συνιστά ενδεχόμενη υλική πράξη, η οποία –σε αντίθεση με την απλή κατοχή ή χρήση της εν λόγω περιουσίας– δεν απορρέει αυτομάτως από την εγκληματική δραστηριότητα από την οποία αυτή προέρχεται, μπορεί να τελεστεί τόσο από τον αυτουργό της εγκληματικής δραστηριότητας από την οποία προέρχονται τα οικεία έσοδα όσο και από τρίτο πρόσωπο.
- 54 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το γράμμα του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60 δεν αποκλείει το ενδεχόμενο ο αυτουργός του κύριου αδικήματος από το οποίο προήλθαν τα νομιμοποιημένα έσοδα να είναι επίσης ο αυτουργός του αδικήματος που προβλέπεται στη διάταξη αυτή ως νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.
- 55 Όσον αφορά το κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η οδηγία 2005/60, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τον χρόνο έκδοσής της, ήταν σε ισχύ η απόφαση-πλαίσιο 2001/500. Κατά το άρθρο 1, στοιχείο β', της συγκεκριμένης αποφάσεως-πλαισίου, προκειμένου να ενισχυθεί η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα ούτως ώστε να μην διατυπώσουν ούτε να διατηρήσουν επιφυλάξεις σε σχέση, μεταξύ άλλων, με το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο α', της Σύμβασης του Στρασβούργου, προκειμένου για σοβαρά εγκλήματα και, εν πάση περιπτώσει, προκειμένου για εγκλήματα που τιμωρούνται με στερητική

- της ελευθερίας ποινή ή μέτρο ασφαλείας μέγιστης διάρκειας άνω του έτους, ή, στα κράτη των οποίων το νομικό σύστημα προβλέπει ελάχιστες ποινές, προκειμένου για εγκλήματα που τιμωρούνται με στερητική της ελευθερίας ποινή ή με μέτρο ασφαλείας ελάχιστης διάρκειας άνω των έξι μηνών.
- 56 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της Σύμβασης του Στρασβούργου προβλέπει ότι κάθε συμβαλλόμενο μέρος υιοθετεί όσα «νομοθετικά ή άλλα μέτρα» αποδεικνύονται αναγκαία για να προσδώσουν χαρακτήρα ποινικού αδικήματος, σύμφωνα με την εσωτερική του νομοθεσία, στις πράξεις που απαριθμούνται στη διάταξη, όταν αυτές διαπράττονται με πρόθεση. Η πράξη νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο α', της Σύμβασης του Στρασβούργου είναι κατ' ουσίαν η ίδια με εκείνη του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60.
- 57 Το άρθρο 6, παράγραφος 2, στοιχείο β', της Σύμβασης του Στρασβούργου παρέχει στα συμβαλλόμενα μέρη την ευχέρεια να προβλέψουν ότι τα αδικήματα της παραγράφου 1 του εν λόγω άρθρου 6 δεν αφορούν τους αυτουργούς του κύριου αδικήματος. Όπως προκύπτει από την επεξηγηματική έκθεση της ως άνω Σύμβασης, η διάταξη αυτή λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι, σε ορισμένα κράτη, κατ' εφαρμογήν θεμελιωδών αρχών του εσωτερικού τους ποινικού δικαίου, το πρόσωπο που διέπραξε το κύριο αδίκημα δεν διαπράττει πρόσθετο αδίκημα όταν προβαίνει σε νομιμοποίηση των προϊόντων του κύριου αυτού ποινικού αδικήματος.
- 58 Επομένως, κατά τον χρόνο έκδοσης της οδηγίας 2005/60, η ποινικοποίηση των ενεργειών του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60, όσον αφορά τον αυτουργό του κύριου αδικήματος, γινόταν δεκτή, υπό το πρίσμα της Σύμβασης του Στρασβούργου, αλλά τα κράτη μέλη είχαν τη δυνατότητα να μην προβλέπουν τέτοια αξιόποινη πράξη στο ποινικό τους δίκαιο. Επιπλέον, το ίδιο συμπέρασμα ισχύει και όσον αφορά τη Σύμβαση της Βαρσοβίας, της οποίας το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο β', ορίζει ότι μπορεί να προβλεφθεί ότι τα αδικήματα της παραγράφου 1 του εν λόγω άρθρου 9 δεν αποδίδονται στους αυτουργούς του κύριου αδικήματος.
- 59 Συνεπώς, η οδηγία 2005/60, η οποία προβλέπει στο άρθρο της 1, παράγραφος 1, την υποχρέωση των κρατών μελών να απαγορεύουν ορισμένες ενέργειες που συνιστούν νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες –χωρίς να προβλέπει τα μέσα για την εφαρμογή της απαγόρευσης αυτής– και η οποία ορίζει, στο άρθρο της 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες κατά τρόπο που επιτρέπει –χωρίς να επιβάλλει– την ποινικοποίηση, όσον αφορά τον αυτουργό του κύριου αδικήματος, των ενεργειών τις οποίες αφορά η διάταξη αυτή, αφήνει στα κράτη μέλη την επιλογή να αποφασίσουν αν θα προβούν σε μια τέτοια ποινικοποίηση στο πλαίσιο της μεταφοράς της στο εσωτερικό τους δίκαιο.
- 60 Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνεται, αφενός, στην αιτιολογική σκέψη 5 της οδηγίας 2005/60, κατά την οποία σκοπός της οδηγίας ήταν να «ευθυγραμμιστεί» με τις συστάσεις της FATF, όπως αυτές αναθεωρήθηκαν και επεκτάθηκαν το 2003. Όπως δε επισημαίνει ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 45 των προτάσεών του, σύμφωνα με την πρώτη από τις εν λόγω συστάσεις, τα κράτη μπορούν να προβλέψουν ότι το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες δεν αφορά τα πρόσωπα που τέλεσαν το κύριο αδίκημα, εφόσον τούτο αντιβαίνει στις θεμελιώδεις αρχές του εθνικού τους δικαίου.
- 61 Αφετέρου, όπως επίσης επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 41 των προτάσεών του, το άρθρο 5 της οδηγίας 2005/60 προβλέπει ρητώς ότι τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ αυστηρότερες διατάξεις για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας στον τομέα τον

- οποίο διέπει η εν λόγω οδηγία. Το δε άρθρο αυτό, το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο I της οδηγίας που τιτλοφορείται «Αντικείμενο, Πεδίο και Ορισμοί», έχει εφαρμογή σε όλες τις διατάξεις του τομέα τον οποίο διέπει η οδηγία αυτή με σκοπό την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (πρβλ. απόφαση της 10ης Μαρτίου 2016, *Safe Interenvis*, C-235/14, EU:C:2016:154, σκέψη 78).
- 62 Πρέπει να τονιστεί επίσης ότι, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 1 και 11 της οδηγίας 2018/1673, η οδηγία αυτή στοχεύει στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω του ποινικού δικαίου και επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να διασφαλίσουν ότι ορισμένες μορφές δραστηριοτήτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες θα είναι επίσης αξιόποινες όταν διαπράττονται από τον δράστη της εγκληματικής δραστηριότητας από την οποία προήλθαν τα έσοδα αυτά.
- 63 Το άρθρο 3, παράγραφος 5, της οδηγίας 2018/1673 προβλέπει ειδικότερα ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η συμπεριφορά που αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', αποτελεί αξιόποινη πράξη όταν διαπράττεται από πρόσωπα που έχουν διαπράξει την εγκληματική δραστηριότητα από την οποία προήλθε το οικείο περιουσιακό στοιχείο ή έχουν αναμειχθεί στη δραστηριότητα αυτήν.
- 64 Σημειωτέον δε ότι η περιγραφή της συμπεριφοράς την οποία αφορά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2018/1673 αντιστοιχεί στην περιγραφή της συμπεριφοράς την οποία αφορά το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60.
- 65 Επομένως, μόνον η οδηγία 2018/1673 –της οποίας η προθεσμία για μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο έληξε στις 3 Δεκεμβρίου 2020– καθιέρωσε την απορρέουσα από το δίκαιο της Ένωσης υποχρέωση των κρατών μελών να ποινικοποιήσουν, όσον αφορά τον αυτουργό του κύριου αδικήματος, τη μετατροπή ή τη μεταβίβαση περιουσίας που προέρχεται από τέτοια εγκληματική δραστηριότητα, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσης της περιουσίας, ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες της δραστηριότητάς του.
- 66 Κατά συνέπεια, από το κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η οδηγία 2005/60 προκύπτει ότι η συγκεκριμένη οδηγία δεν απαγορεύει σε κράτος μέλος να μεταφέρει στο εσωτερικό του δίκαιο το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60, προβλέποντας την ποινικοποίηση –όσον αφορά τον αυτουργό του κύριου αδικήματος– του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, συμφώνως προς τις διεθνείς δεσμεύσεις του και τις θεμελιώδεις αρχές του εσωτερικού του δικαίου.
- 67 Το συμπέρασμα αυτό επιρρωννύεται από τον σκοπό της οδηγίας 2005/60.
- 68 Ειδικότερα, το Δικαστήριο έχει κρίνει συναφώς ότι κύριος σκοπός της οδηγίας 2005/60 είναι η πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, όπως προκύπτει τόσο από τον τίτλο της και τις αιτιολογικές της σκέψεις όσο και από το γεγονός ότι εκδόθηκε εντός συγκεκριμένου διεθνούς πλαισίου, με σκοπό να εφαρμόζονται και να καταστούν δεσμευτικές εντός της Ένωσης οι συστάσεις της FATF (βλ. απόφαση της 4ης Μαΐου 2017, *El Dakkak και Intercontinental*, C-17/16, EU:C:2017:341, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 69 Οι διατάξεις της οδηγίας 2005/60 έχουν, επομένως, προληπτικό χαρακτήρα, καθόσον αποβλέπουν στην καθιέρωση, σύμφωνα με μια προσέγγιση που βασίζεται στον κίνδυνο, ενός συνόλου προληπτικών και αποτρεπτικών μέτρων για την αποτελεσματική καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς και για τη διαφύλαξη της σταθερότητας και της ακεραιότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Τα μέτρα αυτά προορίζονται να αποτρέψουν ή, τουλάχιστον, να παρακωλύσουν κατά το δυνατόν τις ανωτέρω δραστηριότητες, θέτοντας προς τούτο εμπόδια, καθ' όλα τα στάδια που ενδέχεται να περιλαμβάνουν οι εν λόγω δραστηριότητες, σε όσους νομιμοποιούν έσοδα από παράνομες δραστηριότητες και σε όσους χρηματοδοτούν την τρομοκρατία (απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2018, *Corporate Companies*, C-676/16, EU:C:2018:13, σκέψη 26).
- 70 Εντούτοις, μολονότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 1 της οδηγίας 2005/60, η οδηγία αυτή συνιστά μια «προσπάθεια πρόληψης μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος», επιπλέον της προσέγγισης που στηρίζεται στο ποινικό δίκαιο, εντούτοις η μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο σε συνδυασμό με την πρόβλεψη ότι οι ενέργειες που συνιστούν νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, συνιστούν ποινικά αδικήματα, συμβάλλει αποτελεσματικά στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς και στη διατήρηση της σταθερότητας και της ακεραιότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, και είναι, ως εκ τούτου, σύμφωνη προς τους σκοπούς της.
- 71 Η ποινικοποίηση, όσον αφορά τον αυτουργό του κύριου αδικήματος, του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες είναι επίσης σύμφωνη με τους σκοπούς της οδηγίας 2005/60, στο μέτρο που, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 43 των προτάσεων του, μπορεί να καταστήσει δυσχερέστερη την εισαγωγή κεφαλαίων εγκληματικής προέλευσης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και συμβάλλει έτσι στη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.
- 72 Κατά συνέπεια, λαμβανομένου υπόψη του γράμματος του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60, του κανονιστικού πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η οδηγία, καθώς και του σκοπού που επιδιώκει, το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει σε κράτος μέλος να μεταφέρει τη διάταξη αυτή στο εσωτερικό του δίκαιο προβλέποντας την ποινικοποίηση, όσον αφορά τον αυτουργό του κύριου αδικήματος, του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Το ίδιο ισχύει και ως προς το άρθρο 1, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2015/849, δεδομένου ότι η τελευταία αυτή οδηγία απλώς αντικατέστησε, όσον αφορά το θέμα αυτό, το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60 χωρίς να επιφέρει καμία ουσιώδη τροποποίηση.
- 73 Στο μέτρο που το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, κατ' ουσίαν, αν υπάρχει κίνδυνος η ερμηνεία αυτή να μη συμβιβάζεται με την αρχή *ne bis in idem*, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), οι διατάξεις του απευθύνονται στα θεσμικά όργανα της Ένωσης καθώς και στα κράτη μέλη όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης.
- 74 Υπενθυμίζεται επίσης ότι η αρχή *ne bis in idem* κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 του πρωτοκόλλου αριθ. 7 της ΕΣΔΑ και στο άρθρο 50 του Χάρτη, το οποίο ορίζει ότι «[κ]ανείς δεν διώκεται ούτε τιμωρείται ποινικά για αδίκημα για το οποίο έχει ήδη αθωωθεί ή καταδικαστεί εντός της Ένωσης με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου σύμφωνα με τον νόμο».

- 75 Μολονότι, όπως επιβεβαιώνεται από το άρθρο 6, παράγραφος 3, ΣΕΕ, τα αναγνωρισμένα με την ΕΣΔΑ θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν τμήμα του δικαίου της Ένωσης ως γενικές αρχές και μολονότι το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη επιβάλλει να αναγνωρίζεται στα προβλεπόμενα στον εν λόγω Χάρτη δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται από την ΕΣΔΑ η ίδια έννοια και η ίδια εμβέλεια με εκείνες που τους αποδίδει η Σύμβαση, η ΕΣΔΑ δεν συνιστά εντούτοις, ενόσω η Ένωση δεν έχει προσχωρήσει σε αυτή, νομική πράξη τυπικώς ενταγμένη στην έννομη τάξη της Ένωσης. Κατά τις επεξηγήσεις σχετικά με το άρθρο 52 του Χάρτη, η παράγραφος 3 του άρθρου αυτού αποσκοπεί στη διασφάλιση της αναγκαίας συνοχής μεταξύ του Χάρτη και της ΕΣΔΑ «χωρίς αυτό να θίγει την αυτονομία του δικαίου της Ένωσης και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (απόφαση της 20ής Μαρτίου 2018, *Garlsson Real Estate* κ.λπ., C-537/16, EU:C:2018:193, σκέψεις 24 και 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 76 Ως εκ τούτου, το υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη και ιδίως του άρθρου 50 (απόφαση της 20ής Μαρτίου 2018, *Garlsson Real Estate* κ.λπ., C-537/16, EU:C:2018:193, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 77 Από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 50 του Χάρτη προκύπτει ότι η διάταξη αυτή απαγορεύει την άσκηση ποινικής δίωξης ή την επιβολή ποινικής κύρωσης εις βάρος του ίδιου προσώπου περισσότερες από μία φορές για την ίδια παράβαση (αποφάσεις της 5ης Απριλίου 2017, *Orsi και Baldetti*, C-217/15 και C-350/15, EU:C:2017:264, σκέψη 18, καθώς και της 20ής Μαρτίου 2018, *Garlsson Real Estate* κ.λπ., C-537/16, EU:C:2018:193, σκέψη 36).
- 78 Όσον αφορά, ειδικότερα, την απαγόρευση δίωξης ενός προσώπου για την ίδια παράβαση (προϋπόθεση «*idem*»), κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, το κρίσιμο κριτήριο προκειμένου να εκτιμηθεί η ύπαρξη μίας και της αυτής παράβασης είναι αυτό της ταυτότητας των πραγματικών περιστατικών, υπό την έννοια της ύπαρξης ενός συνόλου συγκεκριμένων περιστάσεων οι οποίες συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους και οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την απαλλαγή ή την αμετάκλητη καταδίκη του προσώπου το οποίο αφορούν. Συνεπώς, το άρθρο 50 του Χάρτη απαγορεύει την επιβολή, βάσει των αυτών πραγματικών περιστατικών, πλειόνων κυρώσεων ποινικού χαρακτήρα κατά το πέρας των διαφόρων διαδικασιών οι οποίες κινούνται προς τούτο (βλ. αποφάσεις της 20ής Μαρτίου 2018, *Menci*, C-524/15, EU:C:2018:197, σκέψη 35, και της 20ής Μαρτίου 2018, *Garlsson Real Estate* κ.λπ., C-537/16, EU:C:2018:193, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 79 Για να καθορίσουν αν υφίσταται ένα τέτοιο σύνολο συγκεκριμένων περιστάσεων, οι αρμόδιες εθνικές αρχές πρέπει να εξετάσουν αν τα πραγματικά περιστατικά των δύο διαδικασιών συνιστούν ένα σύνολο περιστατικών άρρηκτα συνδεδεμένων κατά χρόνο, τόπο και αντικείμενο (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 18ης Ιουλίου 2007, *Kraaijenbrink*, C-367/05, EU:C:2007:444, σκέψη 27, και της 16ης Νοεμβρίου 2010, *Mantello*, C-261/09, EU:C:2010:683, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 80 Περαιτέρω, ο νομικός χαρακτηρισμός, στο εθνικό δίκαιο, των πραγματικών περιστατικών και το προστατευόμενο έννομο συμφέρον είναι άνευ σημασίας για τη διαπίστωση της ύπαρξης μίας και της αυτής παράβασης, στον βαθμό που το περιεχόμενο της προστασίας που παρέχει το άρθρο 50 του Χάρτη δεν μπορεί να ποικίλλει μεταξύ των κρατών μελών (αποφάσεις της 20ής Μαρτίου 2018, *Menci*, C-524/15, EU:C:2018:197, σκέψη 36, και της 20ής Μαρτίου 2018, *Garlsson Real Estate* κ.λπ., C-537/16, EU:C:2018:193, σκέψη 38).

- 81 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το άρθρο 50 του Χάρτη δεν αντιτίθεται στη δίωξη του αυτουργού του κύριου αδικήματος για το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60, όταν τα πραγματικά περιστατικά βάσει των οποίων ασκήθηκε η δίωξη δεν ταυτίζονται με εκείνα που συνιστούν το κύριο αδίκημα, η δε ταυτότητα των πραγματικών αυτών περιστατικών πρέπει να εκτιμηθεί υπό το πρίσμα του κριτηρίου που εκτίθεται στις σκέψεις 78 έως 80 της παρούσας αποφάσεως.
- 82 Όπως όμως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 52 και 53 των προτάσεών του, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60, ήτοι, μεταξύ άλλων, η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής της, αποτελεί πράξη αυτοτελή σε σχέση με εκείνη που συνιστά το κύριο αδίκημα, ακόμη και αν η εν λόγω νομιμοποίηση γίνεται από τον αυτουργό του κύριου αδικήματος.
- 83 Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 29, παράγραφος 1, στοιχείο α, του νόμου 656/2002, το αιτούν δικαστήριο οφείλει να μεριμνά για τον σεβασμό της αρχής *ne bis in idem*, καθώς και του συνόλου των αρχών και των θεμελιωδών δικαιωμάτων που ασκούν επιρροή συναφώς και κατοχυρώνονται από τον Χάρτη ως προς τους κατηγορούμενους της υπόθεσης της κύριας δίκης (πρβλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 8ης Σεπτεμβρίου 2015, *Taricco* κ.λπ., C-105/14, EU:C:2015:555, σκέψη 53, καθώς και της 5ης Ιουνίου 2018, *Kolev* κ.λπ., C-612/15, EU:C:2018:392, σκέψη 68), ιδίως δε της αρχής της νομιμότητας των εγκλημάτων και των ποινών (βλ. απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2017, *M.A.S. και M.B.*, C-42/17, EU:C:2017:936, σκέψη 52) και της αρχής της αναλογικότητας των ποινών οι οποίες κατοχυρώνονται στο άρθρο 49 του Χάρτη.
- 84 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει αν έχει εφαρμογή το άρθρο 50 του Χάρτη και, στο πλαίσιο αυτό, να εξακριβώσει αν για το κύριο αδίκημα έχει εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου με την οποία αθώωθηκε ή καταδικάστηκε ο αυτουργός της. Εν προκειμένω, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξετάσει αν η παύση της ποινικής δίωξης σε σχέση με το κύριο αδίκημα συνιστά πράγματι αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου.
- 85 Προκειμένου να διασφαλίσει την τήρηση του άρθρου 50 του Χάρτη, το ως άνω δικαστήριο οφείλει να εξακριβώσει ότι τα πραγματικά περιστατικά που στοιχειοθετούν το κύριο αδίκημα, ήτοι τη φοροδιαφυγή, δεν ταυτίζονται με εκείνα για τα οποία διώκεται ο LG βάσει του άρθρου 29, παράγραφος 1, στοιχείο α, του νόμου 656/2002, λαμβάνοντας υπόψη τις διευκρινίσεις που εκτίθενται στις σκέψεις 78 έως 80 της παρούσας αποφάσεως. Παραβίαση της αρχής *ne bis in idem* αποκλείεται στην περίπτωση που διαπιστωθεί ότι τα πραγματικά περιστατικά λόγω των οποίων ασκήθηκε η δίωξη κατά του LG για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες βάσει του άρθρου 29, παράγραφος 1, στοιχείο α, του νόμου 656/2002, δεν είναι πανομοιότυπα με εκείνα που συνιστούν το κύριο αδίκημα της φοροδιαφυγής, όπως φαίνεται να προκύπτει από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο.
- 86 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι το αδίκημα της νομιμοποίησης

εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, μπορεί να διαπραχθεί από τον αυτουργό της εγκληματικής δραστηριότητας από την οποία προήλθαν τα οικεία έσοδα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 87 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Οκτωβρίου 2005, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, μπορεί να διαπραχθεί από τον αυτουργό της εγκληματικής δραστηριότητας από την οποία προήλθαν τα οικεία έσοδα.

(υπογραφές)